

GEENE HEERLIJKHEDEN IN FRIESLAND

OF

DR. SICKE DEKEMA EN MAMMEMA STATE

TE

J E L L U M.

In eene der avondvergaderingen van ons Genootschap, in den afgelopen winter gehouden, deelde ik mede eene door mij aangetroffene opmerkelijke oude Resolutie van Gedeputeerde Staten van Friesland. Het Bestuur des Genootschaps verzocht mij, dit stuk, ter plaatsing in *De vrije Fries*, van eenige toelichting te voorzien. Toen ik mij daarmede onledig hield, vond ik, dacht mij, genoegzame aanleiding om die toelichting uit te breiden, door mededeeling van eenige bijzonderheden, zoo omtrent het leven van den in de zaak betrokken hoofdpersoon, als omtrent de State die hij bewoonde. In de hoop dat de mededeeling van het een en ander, als een ligt nageregtje, na de meer krachtige spijs door den Heer van der Chijs U toegediend, niet ongevallig moge zijn, waag ik het zulks hier thans voor te dragen.

Nimmer kon in Friesland het Leenregt wortel schieten; het was er zelfs zoo weinig bekend, dat toen, op den 20 Mei 1504, Hertog Georg van Saxen te Franeker aan de Friesche Heerschappen voorstelde om hunne vaste goede-

ren van hem in Leen te ontvangen, die Heerschappen daarop eenige dagen beraad namen, niet slechts omdat zij op dat voorstel niet bedacht waren, maar ook dewijl zij *om zoo te spreken van geen leen wisten te zeggen*, » ende » aeck so to spreken fen nin lien wisten to sidsen, » dus niet eens wisten wat een leen eigenlijk was. Hunne, den 24 Mei daarop te Leeuwarden beslotene, en den 5 Junij voorts te Harlingen aan den Hertog kennelijk maakte, weigering is overigens bekend (1).

Evenmin echter als eenig Leenregt ten aanzien van den Heer des Lands, bestonden er ook, hetzij dan al of niet leenregtelijke, *Heerlijke regten* over personen of goederen. Van daar dat de Friesche steden in hun geschil met de platte landen, over hunne wederzijsche stem in den staat, in 1583, aan Willem van Oranje naar waarheid konden doen voorhouden: » IX. Zyn in de platte landen geen » *Heerafftyge* goeden, nochte regalia nochte feudalia, dan » syn alle landen vrye eigen landen ende goeden van de » gene die se toe comen. X. Sodat in Vrieslant geen » Heerschaften oft Edelluyden syn, die eenyge *heerschappie* » hebben over eenyge perceel van landen. XI. Dan syn » alle gelyck van een conditie, Eedel ende Onedel. XVI. » Ende heeft noch huyden daeges nyet een Eedelman op » zyn hoeff ende landt wonende, meer macht dan d' al- » derminste *Eygenerffde* » enz (2).

Hoe het Provinciaal Bestuur in Friesland dan ook waakte tegen de aanmatiging van bloot den titel, de benaming, van *Heer van* eenige plaats in Friesland, daarvan is een merkwaardig voorbeeld bewaard in eene Resolutie van Gedeputeerde Staten van den jare 1608.

(1) Zie het verhaal van Edo Jongama, bij Winsemius, *Chron. van Friesland*, fol. 386 en 387.

(2) Zie geheel dit stuk *Charterboek van Friesland*, IV, 416.

Ter vooraf noodige inlichting diene het volgende:

In de Grietenij Baarderadeel was gelegen, aan den westelijken oever der Middellzee, het dorp *Jellum*. Vroeger had op zijn westelijk uiteinde, op *Westerwird* (nu *Westerhuis*), een nonnenklooster gestaan, dat onder de Abdij *Lidlum* behoorde, en door den watervloed van 1287 schijnt te zijn verwoest (3). Later stond er eene State die den naam van *Mammema* of *Mamminga State* (4) nog heden draagt. Welligt was ze vroeger bezeten geweest door iemand van het geslacht van den Edelman Mamme Mamminga, wiens te Leeuwarden, in 1407, gemaakt testament men vindt bij Schotanus, *Friesche Historiën*, in tablino p. 69, en die als verkooper in 1406, van land onder die stad, voorkomt in N°. 2 der Charters van het Anthoni Gasthuis aldaar (5). Die State was gelegen, even ten oosten van de kerk te Jellum, buiten den alouden dijk der Middellzee, op den vroeger door dien zee bespoelden bodem, en hare stichting zal dus in geen geval tot vroeger dan de dertiende eeuw opklimmen, maar daarvan is niets bekend.

In de zelfde Grietenij nu was sedert eeuwen, in de dorpen Weidum en Baard, gevestigd het adellijk geslacht Dekema. Juw Dekema (6), te Baard, die in 1494 tot

(3) Ocke van Scharl, p. 224. Mattheus, *Anal.*, V, 248.

(4) Want beide deze vormen van den zelfden naam komen van deze State voor, trouwens de uitgangen *ema* en *inga* plagten van ouds in Friesland, ook in denzelfden geslachtsnaam, veelvuldig afwisselend gebruikt te worden.

(5) Welligt was hij de zelfde Mamminga, aan wien Hertog Albrecht van Beijeren, den 7 Sept. 1400, tot vergoeding van om 's Hertogs wille geleden verlies, jaarlijks vijftig Hollandsche guldens toelag. *Charterb.*, I, 317.

(6) Ter aanvulling van de geslachtslijst van Dekema, in het *Stamboek van den Frieschen Adel*, I, 89, zij hier gemeld, dat deze Juw Dekema (die daar voorkomt als zoon van Hette Dekema, te Weidum, — in 1562 gesneuveld te Irnsrum, — en van Wick Albada) een broeder had, Hette

Potestaat van Friesland werd verkozen (de laatste Fries welke dat ambt bekleedde) (7), en die, na de Saxische overheersching, in en na 1512 mede Regent en Raad in het Hof was (8), telde onder zijn negental kinderen een' zoon, Sicke van Dekema.

Ook deze, die Licentiaat (9) in de regten was, en Advocaat bij gemeld Hof, werd in 1538 Raad in dat Hof. Toen Keizer Karel V in 1545 te Utrecht een kapittel hield van de orde van het gulden vlies (10), reisde Sicke met zijnen neef (broederszoon) en ambtgenoot Pieter (Hettes) van Dekema, en met zijne beide neven (zusterszons) Hector van Hoxwier, President 's Hof's van Utrecht, en Aesge van Hoxwier, Grietman van Franekeradeel, van wege de Staten van Friesland, naar Utrecht (11). Alle vier werden toen, naar het verhaal van Winsemius, *Chron. van Friesl.*, fol. 519, door den Keizer tot Ridders van die orde geslagen.

Dekema, die tot vrouw nam His (Keimpes docht. Unia), weduwe van M^r. Juw Hotmya (Hottinga), en bij haar een zoon verwekte, ook weder Hette Dekema genaamd, die, over de dertig jaren oud, zonder kinderen en zonder testament, nog vóór zijn oom Juw Dekema was overleden. Deze gebroeders, Juw en Hette Dekema, hadden in 1480 hunner onders nalatenschap gedeeld; toen was Dekemahuis (te Weidum) aan Hette toegescheiden; van dezen was het vererfd op zijn zoon Hette, en bij Hof's sententie van 20 Decemb. 1529, werd dat huis weder aan de zoons en kleinzoons van meergemelden Juw Dekema toegewezen. Beide laatstgenoemde Hette's, vader en zoon, ontbreken in het Stamboek t. a. p., in de 4de en 5de generatie, maar de voormelde, in de aangehaalde sententie voorkomende opgaven, zijn stellig.

(7) Winsemius, t. a. p., fol. 319, 320.

(8) Winsemius, fol. 412. Uit het testament zijner kleindochter Jel Hettes Dekema, d.d. Leeuwarden 11 Sept. 1586, schijnt het dat hij, Juw, en blijkt zeker dat zijn zoon Hette, in die stad in de Galileër kerk zijn begraven, I^c. F. C. R. B. fol. 516.

(9) Men vindt daarom, naar de toenmalige, nu verdwenen onderscheiding, slechts *Meester*, en niet *Doctor*, voor zijnen naam.

(10) *Vita Viglii Zwicheimi*, in Hoyneck, *Analecta*, I, p. 25, N°. 42.

(11) *Charterboek van Friesland*, III, blz. 8, 17, 22, 83, 84, 87 en 97.

Deze Mr. Sicke van Dekema nu was eigenaar, reeds voor of in 1543, van de bovengenoemde Mammema State, te Jellum, en eenige daarbij gelegene landen (12). Hoe hij dien eigendom verkregen had, bij koop of bij erfenis, is mij onbekend gebleven. Hij stierf in 1558, en had tien kinderen uit zijn huwelijk met Luts (Sickes dochter) Liauc-kama, die hem ten jare 1569 in het graf volgde (13).

Acht dezer kinderen deelden in 1575 de ouderlijke nalatenschap, en daaruit viel toe aan den oudsten toen nog levenden zoon, ook Sicke Dekema genaamd, de State Mammema te Jellum (14). Deze Sicke was geboren in 1548, en stierf, oud 77 jaar, den 29 Maart 1625, blijkens zijn grafschrift in de kerk te Jellum.

Op tienjarigen leeftijd had hij dus zijnen vader verloren; de moeder zond hem nog tien jaren later, in 1568, met zijnen jongeren broeder Frans Dekema, naar Spanje, om op de Hoogeschool van Salamanca te studeren.

Zij deden dit in gezelschap van Bucho en Hette (Seerps zonen) Aytta, Folkert Montzima en Folkert (Gerbrands) Aytta, alle vier neven van den President Viglius Zwichemius van Aytta. Dien tengevolge genoten zij de bescherming van dezen beroemden Fries, en in Spanje van zijnen vriend en landgenoot Jochem Hoppers of Hopperus, die zich toen bij den Koning Philips II te Madrid bevond. De Dekema's namen tusschen beide in overweging, om naar eene andere Hoogeschool in Spanje, die van Alcala de Henarez (Complutum), te verhuizen. In stede van dien echter trok, met uitzondering van Folkert Aytta,

(12) *Beneficialboek van Friesland*, p. 383—385.

(13) *Vigl. ad Hopper.*, p. 528, 530.

(14) Sando, *Decis. Fris.*, lib. IV, tit. V. Defin. 19 en de aldaar pag. mihi 457 bedoelde, maar niet aangewezen, Hofs sententie van den 22 Mei 1604, No. 30.

die de studie opgaf(15), het overige vijftal in September 1570 over Valencia en Barcelona, Genua en Parma, naar de beroemde Hoogeschool van Pavia, in Italië.

Bucho en Hette Aytta werden daar, in 1571, de eerste Magister, de andere Doctor in de Regten; Frans Dekema keerde huiswaarts, verlatende de studie, die Folkert Montzima en Sicke Dekema toen te Pavia bleven vervolgen(16). Sicke, die Doctor in de regten(17) is geworden, zal dus dien graad ook wel te Pavia hebben erlangd(18).

In 1575 was hij, blijkens de voormelde boedelscheiding, reeds in Friesland teruggekeerd. Al ras stond hij zijn vaderland, als medelid der Staten van Friesland ten dienst. Reeds in Maart 1577 en vervolgens treft men hem als zoodanig werkzaam aan(19). Volgens Winsemius, *Histor.*, l. IV, p. 277, was hij, in het gevolg van den toen nog Staatsgezinden Stadhouder Rennenberg, er bij tegenwoordig, toen de destijds te Leeuwarden op het blokhuis gevangene Robles, aan gemelden zijnen opvolger in 't gebied, den Macchiavellistischen raad gaf, om zich in magt te

(15) Hij overleed later, den 24 September 1571, ten huize van Hopperus, te Madrid, die hem zeer prees. *Hopp. ad Vigl.*, p. 329.

(16) *Viglius ad Hopper.*, p. 622.

(17) Dit blijkt stellig uit eene sententie 's Hofs van Friesland, van den 9 April 1633, N°. 12, waar zijne eigene kinderen zulks opgeven. Het *Stamboek van den Frieschen Adel*, II, 57, N°. 39, zal hem dus ook verkeerdelijk Doctor in de *Letteren* noemen. Immers, het is niet te veronderstellen, dat hij in beide, en de regten en de letteren, zou zijn gepromoveerd.

(18) Over deze zes jongelieden en hun verblijf en Spanje en Italië, zie men *Viglius ad Hopperum*, p. 471, 479, 481, 490, 497, 451, 461, 467, 515, 529, 530, 534, 538, 557, 561, 563, 594, 600, 622, 630, 631 en 655, en *Hopperus ad Viglium*, p. 184, 185, 187, 191, 193, 197, 198, 199, 200, 217, 223, 224, 227, 230, 234, 235, 239, 240, 243, 246, 250, 257, 259, 264, 276, 286, 289, 291, 299 en 308. Blijkens *Vigl. ad Hopp.*, p. 534 en 538, werd aan de Dekema's, aan ieder telken jare, *f* 300 voor alle uitgaven toegelegd, waarboven zij niet mochten gaan.

(19) Winsemius, *Chron. van Friesl.*, fol. 611; *Charterboek van Friesl.*, III, 1112, 1113, 1131; Winsemius, *Histor.*, p. 293.

versterken, door het aankweken van inwendige twisten in Friesland. Dekema had dit later dikwijls aan zijne vrienden verhaald. Een opmerkelijke brief, door hem gesteld, over den last der Walsche soldaten te Sneek, vindt men *Charterb.*, III, blz. 1131, onder dagteekening van den 30 Mei 1577.

Sedert dit jaar echter ziet men hem vooreerst niet weder genoemd. Welligt wantrouwde men hem, om zijne bloedverwantschap met vele der uitgewekene Dekema's, waaronder ook, 7 Junij 1580, zijne oudste zuster, de Wed. Espelbach, voorkomt, en 14 Julij en 6 Augustus 1580 boven deze ook aangetroffen worden zijne beide broeders, Frans, en de met hem den zelfden voornaam dragende Sicke die jonger dan hij was, en daarom de jongste werd genoemd, *Charterb.*, IV, 160, 178, 179 en 191; welligt ook is hij eerst in latere jaren tot de hervormde Godsdienst overgegaan. Hij zelf schijnt niet uitgeweken te zijn.

In 1586 echter, en vervolgens tot in 1607, treffen wij hem weêr aan, zulks afwisselend als mede Gedeputeerde Staat en als Volmagt ten Landsdage.

In 1587 bevorderde hij, met Dr. Dirck Foegelsangh, de toen vastgestelde herziene Dijks-Instructie van der Vijf Deelen Zeedijks Contributie, die nog heden de voorname grondslag van het beheer dier belangrijke zeeweering is (20).

Eene door hem als tijdelijk Voorzitter van Gedeputeerde Staten, in Januarij 1600 geteekende, en waarschijnlijk door hem zelf gestelde, zeer belangwekkende Propositie-rede, duidt dan kennelijk, even als de hiervoor gemelde brief van 30 Mei 1577, de letterkundige rigting van zijnen geest

(20) *Charterb.*, IV, 629, 668, 681. Mr. J. Minnema Buma, *Dijkregt*, bl. 145. *Charterb.*, IV, 702, 737, 752, 827, 829, 831, 832, 849, 1028, 1059, 1123, 1138, 1261, V, 133, 134, 135, 141.

aan (*Charterb.* IV, 1061). Ook „de Vroome manhafte „Trojanische Capitain Aeneas,” wordt daarin op het tapijt gebragt.

Uit het collegie van Gedeputeerde Staten was Dekema mede gecommiteerde, in 1591 tot slatting van de Swettevaart naar Sneek, en later ter herziening van de Friesche wetgeving en opmaking van de Lands-ordonnantie van 1602, en hij onderteekende, namens de Staten, de uitvaardiging dier ordonnantie op den 4 November van dat jaar. *Chartb.*, IV, 1138, en V, 2.

Ter gelegenheid van de vredes-onderhandelingen der Staten-Generaal met Spanje, werd uit Friesland aan de gewone Gecommitteerden uit die Provincie, ter Vergadering van Hun Hoog Mogende, eene buitengewone commissie van acht leden toegevoegd op den 26 Junij 1607. Hiervan was Dr. Sicke Dekema één. Hunne instructie was den 6 Junij te voren vastgesteld (21). Den 20 November daaraanvolgende werd die last uitdrukkelijk mede uitgestrekt tot onderhandelingen over alliantie met Frankrijk, Groot Britannië en anderen. *Charterb.*, V, 146; en nader over een *bestand* slechts met Spanje, den 20 Augustus 1608. *Chartb.*, V, 153.

Gedurende de onderhandelingen nu met Spanje, sterkten de Staten Generaal zich voor de toekomst, door twee defensive alliantien, de eene met Frankrijk, van den 23 Januarij 1608 (22), en de andere met Groot Britannië, die 26 Junij des zelfden jaars 1608 geteekend werd (23).

Tot dit laatste verbond was door de Staten Generaal, op den 20 Junij, mede gelastigd (wegens Friesland) onze

(21) *Charterb.*, V, 144, 140. Vergel. van Meesteren, *Nederl. Hist.*, fol. 579. Winsemius, *Chron.*, fol. 889.

(22) Wagenaar, *Vad. Hist.*, IX, 315.

(23) Wagenaar, t. a. p., IX, 344.

Dr. Sicke, of zoo als zijn in Latijnschen vorm uitgedrukte voornaam plagt te luiden, Sixtus Dekema.

Deze nu had ten vrouwe Hil of Hiltje Tamminga, geboren in 1549, eenig kind, en dus ook erfgename van Onne Tamminga op Tamminga-burg in Groningerland (24).

Dit Tammingaburg lag in dat westelijk onderdeel van het Husingo kwartier, hetwelk den naam van de Marne draagt, en wel in het dorp Hornhuizen, hetwelk toen eene staande *Heerlijkheid* was, waarvan de bezitter op Tamminga-burg woonde (25). In Groningen toch had men, 't is overbekend, wél *Heerlijke* regten. Zeer nabij Hornhuizen lag het dorp Kloosterbuuren. Sicke Dekema was dus wegens zijne vrouw *Heer* van Tamminga-borg, te Hornhuizen in de Marne. Op zijne grafzerk in de kerk te Jellum heet hij dan ook Sicke van Dekema tot Hornhuizen en Kloosterbuuren, schoon zonder de bijvoeging van *Heer*.

Te Jellum daarentegen was hij wel eigenaar van Mamminga State, en welligt van meerdere boerenplaatsen, maar alle mogelijke *Heerlijkheid* of *Heerlijk regt* was daaraan vreemd: geen zweem van Heerlijkheid over Jellum kwam hem, evenmin als iemand ter wereld, toe.

Intusschen hij zag eenige zijner mede tot het tractaat gecommiteerden wegens de andere provinciën, nevens zich prijken met den weidschen titel van meer dan eene Heerlijkheid. Viel het den Fries, van niet minder ouden adel dan wie ook hunner, en ook groot grondeigenaar, soms hinderlijk, daarbij, ware het dan ook in uiterlijken schijn slechts, af te steken?

Hoe dit zij, Dekema liet zich in de beide Tractaten

(24) *Stamboek van den Frieschen Adel*, I, 163.

(25) *Tegenwoordige Staat van Groningen*, II, 310, 314. Van der Aa, *Aardrijksk. Woordenb. der Nederl.*, XI, 20; V, 845; VII, 694, en VI, 490.

noemen: *Sixtus Dekema, Heer van Jellum, Tammingaborch en de Marne* (26).

Het tractaat bestond namelijk uit twee ieder afzonderlijk geschreven en verteekende gedeelten. Het eerste bevatte een verdedigend verbond, het andere eene schuldvereffening en handelsregeling.

Beide, in bedoeling één, maar in den uiterlijken vorm gescheidene tractaten werden, zoo als gezegd, op den 26 Junij 1608 in 's Hage gesloten en onderteevend, en dadelijk op den volgenden dag door de Staten Generaal hunnerzijds bekrachtigd, terwijl de ratificatiën, zoo van den Koning van Groot-Brittannië, als van de Staten der Zeven Provinciën zelve, binnen twee maanden moesten volgen.

Op den zelfden 27 Junij 1608, waarop Hun Hoog Mogenden ratificeerden, gaven de Friesche Gecommitteerden van het sluiten dezès verbonds kennis aan de Gedeputeerde Staten van Friesland. Zij dagteekenden hunne brieven evenwel, naar toen nog Friesche gewoonte, volgens den ouden stijl, en dus van den 17 Junij in plaats van den 27^{en}, zoo als men dien dag, naar den nieuwen stijl, in Holland schreef.

Ter vergadering van Gedeputeerde Staten van Friesland, van den 23 Junij ouden stijls (en dus 3 Julij nieuwen stijls), kwamen deze brieven in beraadslaging, en de door Dr. Sixtus Dekema in de tractaten aangenomene qualificatie, als Heer van Jellum, gaf aanleiding tot het navolgende merkwaardige besluit:

(26) De oorspronkelijke tekst van beide is Fransch: de in dezen bedoelde woorden zijn, zoo als ze, door schrijf- of drukfouten gebrekkig, letterlijk voorkomen in Th. Rijmer, *Foedera et acta publica*, Hagae Comit. 1742, tom. VII, pars II, p. 160—164, de navolgende:

1. Sixtus Decama, Seigneur de Jelling, Tammingaborch et la Marne.
(signé) Sixtus Delrama.
2. Sixtus Delrama, Seigneur de Jellum, Commingaborch et la Marne.
(signé) Sixtus Dekema.

RESOLUTIE VAN GEDEPUTEERDE STATEN
VAN FRIESLAND.

Donderdag den 23 Julij 1608.

Oosterzee, Praeses. Fockens. Amama. Thijssen. Schwartzenberg. Eijnsma. Jellema. Sappema. Burmania.

Alsoo men verstaet uit de missiven van de Heren Gecommitteerden van dato den 17 Junij 1608, dat de ligue tusschen sijne Majesteit van Groot Brittannien en de Heren Staten Generál gesloten is, en dat deselve onder meer andere bij den Here Sicke van Dekema in qualiteit als *Here van Jellum* mede bevestigd is, *sonder dat deselve Dekema daertoe enige geregtigheid heeft, ende 'tselve een sake is van quaden gevolge, streckende tot nadeel van 's Lands privilegien en de vrijheit van dien*; so is geresolveert, dat men de Heren Gecommitteerden sal versoeken en op 't ernstigste vermanen, om in sodanige ondertekeninge in geenderleije wijze te consenteren, maar daer op te letten dat deselve gesteld magh worden, ten minsten van wegen dese Provincie, in sulker voegen, als de qualiteit, gesteld in de laeste Commissie van den voorschreven Here Dekema, is medebrengeude; en indien de sake in sijn geheel niet en mochte wesen, en dat de ondertekeninge niet en soude kunnen verandert worden, daartegens te protesteren, en van den voorschreven Dekema te vorderen acte de non praejudicando en tselve te doen registreren in 't resolutie boek van de Heren Staten Generál en daeruit alhier dubbelt over te senden, ten einde 'tselve alhier en in de Griffie van de Heren Raden der Hoger Justitie voor Memorie geregistreert magh worden; met vordere aenmeldinge indien de voorschreven Here Dekema in weigeringe mochte blijven van sodanige acte te passeren, dat men in sulken

gevalle tegens hem rechtelijcken sal doen procederen, daer en soo 'tselve behoren sal.

De eind-ratificatiën nogtans, zoo van den Koning Jacobus op den 20 Julij 1608, als van alle de Zeven Provinciën, volgden in Julij en Augustus, zonder dat er iets was veranderd, blijkens Rijmer, t. a. p.; Friesland evenwel was de *laatste* provincie, op 16 Augustus ouden- en dus 26 Augustus nieuwen stijls, of slechts één dag vóór den *allerlaatsten* dag van de voor de ratificatie gegunde twee maanden na 27 Junij. Dit lang verwijl doet gissen, dat er ook bij de Staten moeijelijkheid over gerezen is.

Of de, voor 't geval van niet verandering, in de Resolutie aan de Friesche Gecommitteerden voorgeschrevene protestatie is gedaan, en de gevorderde acte de non praejudicando door Dekema is verleend, en in 't Resolutieboek der Staten Generaal geregistreerd, is tot dusverre niet gebleken, maar zou welligt in 's Rijks Archief kunnen worden nagespoord.

Eene geheel gelijke navolging evenwel van 't voorbeeld des Heeren Dekema is later, zooverre bekend, niet voorgekomen. Wel noemde in den vrede van Munster, van 30 Januarij 1648, Frans van Donia (wegens Friesland) zich *Heere tot Hinnema in Hielsum* (27), maar dit was, schoon ook niet vrij van aanmatiging, toch nog minder dan Heer *van Hinnema*, en kon des noods als alleen de woonplaats bedoelende worden uitgelegd. Er schijnt dan ook geene aanmerking op gevallen te zijn. Hinnema State, te Jelsum, in Leeuwarderadeel, nu reeds lang afgebroken, behoorde destijds aan Donia in eigendom. Bekker schreef er later aan zijn *Betoverde Wereld*.

(27) Zie het Tractaat van Munster o. a. bij Aitzema, *Saken van Staat en Oorlog*, III, 259.

Om tot Dekema terug te keeren: schoon hij in 't *Charterboek van Friesland* na 1608 niet meer wordt genoemd, schijnt hij evenwel voortdurend, zij het dan bij afwisseling, zoo als toen veelal plaats had, in 's lands bestuur werkzaam gebleven te zijn (28). Bij Winsemius toch, *Chronijk van Friesland*, vindt men vermeld, niet alleen fol. 904, dat hij, bij de begrafenis van Graaf Willem Lodewijk van Nassau, Stadhouders van Friesland, te Leeuwarden in 1620, het lijk volgde, gaande ter rechterhand van des overledenen broeder en opvolger, Graaf Ernst Casimir van Nassau, wezende hij toen mede Gedeputeerde Staat van Friesland, maar ook, fol. 912, dat hij nog in 1622 (en dus in 74jarigen leeftijd) in die zelfde bediening was. Drie jaren later stierf hij, zoo als wij vroeger zagen, in den vergevorderden ouderdom van 77 jaar, op den 29 Maart 1625.

Zijne gade, Hiltje Tamminga, volgde hem eerst zeven jaren later, op den 28 Junij 1632, zoodat zij 83 jaren leefde. Beiden liggen in de kerk te Jellum begraven, onder eene zerk, waarop de grafschriften het bovenstaande vermelden.

(28) Hem was, — na het opvolgend afsterven van zijne broeders: Sicke de jongste, Doeke en Frans, — aangekomen: „ Gruyters huisinge „ tot Sneek, met het hof en de heerlickheit van de Swanejacht, „ mitsgaders het Leen tot het voorsz. huis behorende, waeronder resor- „ terende een Sate tot Arum,“ enz. Zie Sande, *Dec. Fries.*, IV, § 19. Toen hij die oude Stins, staande aan de marktstraat te Sneek, wilde afbreken, verzette de Magistraat van Sneek zich daartegen, uit vrees van ontsiering der stad, doch werd met dat verzet afgewezen, bij *Hofs* sententie van den 7 Mei 1611, N°. 18. Vergel. Napjes, *Chron. van Sneek*, ed. 1772, blz. 72. Die afbraak schijnt evenwel slechts gedeeltelijk geschied of door herbouwing gevolgd te zijn, althans Dekema of Gruitersma Stins prijkt nog als een hoog, met vier torentjes versierd gebouw, op de kaart van Sneek in 1616, in U. Emmius, *de Rep. Fries.*, en even zoo in die van 1664, in C. Schotanus, *Beschr. v. Friesl.*, op welke laatste kaart het genoemd wordt: „ 't Stins in eigendom bij „ J^r. Duco Martena van Burmania.”

Van het negental kinderen dat zij verwekten, waren de beide eenige zonen Onne en Sicke, en vier dochters, alle zes in jeugdigen leeftijd, lang voor hunne ouders overleden. [Ook het uit een anderen tak gesproten laatste mannelijk oir (Juw Botnia van Dekema) van dit aloud Friesch geslacht, overleed te Weidum kort daarna, in 1637 of 1638.]

Tusschen de drie dochters Dekema die hunne ouders overleefden, en de kinderen en kleinkinderen van huns vaders zuster Catharina en broeder Frans, ontstond na zijn dood geschil, ook over *Mammema State*, hetwelk, na langdurige regtsgedingen, werd beëindigd door 's Hof's in revies gegeven sententie, van den 9 April 1633, N°. 12, waarbij 's Hof's vorige beslissing van 21 December 1629 werd gereformeerd. Bij dat eindvonnis werd aan Lucia van Dekema, dochter van Frans Dekema, toegewezen een vierde in Gruyters huizinge, te Sneek, en ook in *Mammema State*, te Jellum, terwijl de overige drie vierden werden gelaten aan Sicke's drie dochters, Lucia van Dekema, huisvrouw van Julius van Meckema, Impck van Dekema, Wed. van Grietman Duco van Botnia, en Catharina van Dekema, Wed. van Botte van Groustins.

Mammema State, te Jellum, schijnt later geheel gekomen te zijn aan Sicke's laatstgemelde dochter Catharina, wier dochter Ansk van Grovestins de vrouw werd van Epo van Aylva, Grietman van Baarderadeel, die, volgens stemkohier van Baarderadeel, Jellum N°. Een, *Mammema State* in 1640 (voorzeker nomine uxoris) bewoonde (29). Dit huwelijk bleef echter kinderloos. Hij overleed in 1645, en zijne weduwe, Ansk, testeerde 19 September 1645 te Franeker, zie *Stamboek*, I, 135, en stierf nog vóór den

(29) Dat Epo en Ansk op *Mammema State* gewoond hebben, getuigt ook E. van Burmania, *Geogr. Woordenb.*, p. 51.

21 October van dat zelfde jaar. Deze Ansk stelde in dat testament tot hare erfgename hare moeders zuster, Lucia van Dekema, Wed. van Julius van Meckema, wonende op Tammingaborg, in de Marne, toen oud 62 jaar. Zij bepaalde daarbij echter, dat, na den dood van deze hare universeele erfgename, Mamminga State te Jellum zou komen op het kindskind dier erfgename, met name Helena van Botnia. Luts van Dekema stond echter die State al dadelijk aan dat haar kindskind af, en zulks bij acte van donatie, geregistreerd in het IIIde fideicommissaire Registratieboek *met* besoignes, berustende ter Griffie 's Hof van Friesland, fol. 182—185.

Dien tengevolge werd de State voorts bewoond, zoo door Geertruid Meckema, dochter van Sickes dochter Luts of Lucia en van dezer man Juw Feijes van Meckema, als door Douwe Juw of Dominicus Justus van Botnia, zoon van Sickes andere dochter Ymck, en van dezer man Doeke (Juw) van Botnia (30). Deze volle neef en nicht toch, Douwe Juw Botnia en Geertruid Meckema, huwden zamen, en bewoonden Mammema State als het eigen goed van hun kind. Hij was Grietman van Baarderadeel.

Na hen bleef de State dan aan dat hun éénig kind, Helena van Botnia (31), die eerst huwde aan Douwe Aylva van Loo, Grietman van Baarderadeel, en na dezes overlijden aan den Kolonel Watze van Burmania, en die den 16 Maart 1708 als dezes laatsten Wed. op die zelfde State overleed.

Deze vrouw, die geene kinderen had, vermaakte onder

(30) Deze Doeke Botnia was een der kinderen van Juw of Julius van Botnia en Fookel Walta, wier testament van 18 October 1610 is geregistreerd in het Iste Fideic. Registr. boek 's Hof van Friesland, fol. 348.

(31) Deze werd ook fiduciaire erfgename van hare moei Fokel Doeke van Botnia, krachtens dezer testament, dd. 22 Mei 1662, te vinden in het IVde fideicommissair Registratieboek 's Hof van Friesland, fol. 150.

anderen Mammema State fideicommissair (32) aan Dominicus Justus Botnia (Gemmes, van Burmania, die ongehuwd den 11 April 1726 overleed, en het weder liet aan zijne zuster Helena Lucia Geertruid Meckema (Gemmes) van Burmania, toen reeds Weduwe van den Kolonel Janno van Sevenaer. Op den 21 Maart 1743 daalde ook zij kinderloos ten grave (33). Van haar verviel het fideicommissis op Watze Julius Dominicus Justus Botnia (Rienks) van Burmania, die 13 Mei 1781 overleed, wanneer het overging op zijne dochter, Christiana Helena Geertruida Meckema van Burmania, overleden den 21 April 1819, toen Weduwe van Wilco Holdinga Camstra Baron thoe Schwartzenberg.

Haar oudste zoon, Johan Sicco Tjalling Camstra Baron thoe Schwartzenberg, was de laatste bezitter uit kracht van het fideicommiss van 1708, en liet Mammema State op den 7 Maart 1829 aan zijne kinderen na, die het nog bezitten.

Zoo werd dan Mammema State van minstens de helft der 16de tot die der 18de eeuw bewoond door leden van Frieslands oudste en beroemdste adellijke geslachten, Dekema, Aylva, Botnia en Burmania. Alle deze vier geslachten zijn voor en na thans geheel uitgestorven, en terwijl wij tot U spreken, is ook de hand des slopers bezig, om het laatste overblijfsel van de vroeger aanzienlijke huizinge dezer State weg te breken.

Sic transit gloria mundi!

Leeuwarden, 3 April 1856.

W. W. BUMA.

(32) Haar testament van 3 Januarij 1708 is geregistreerd in het VIde fideicommissair Registratieboek 's Hof's van Friesland, fol. 625.

(33) In het VIIIste fideicommissair Registratieboek, fol. 167 verso, vindt men haren uitersten wil van 3 December 1742.